

ONDERZOEKSRAPPORT
**NIEUWE
ECONOMIE
INDEX**

25 februari 2020

Door: SEO Economisch Onderzoek

In opdracht van: MVO Nederland

Auteurs: Ellen van 't Klooster, Carl Koopmans en Sarah Leuthold

INHOUD

1	INLEIDING	3
2	DE THEMA'S EN INDICATOREN	4
2.1	Nieuwe rijkdom	4
2.2	Echte prijzen	6
2.3	Transparante ketens	7
2.4	Inclusief ondernemen	10
2.5	Groene energie	10
2.6	Biodiversiteit	11
2.7	Circulaire economie	16
3	DE AFSTAND TOT DE NIEUWE ECONOMIE	19
3.1	De weging	21
3.2	Wat zegt het eindcijfer?	22
4	CONCLUSIES	23
	LITERATUUR	24
	BIJLAGE A - OVERIGE CIJFERS	25

Informatie & disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2020 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit deze notitie te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit deze notitie mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl

I. INLEIDING

MVO Nederland streeft naar een nieuwe economie waarin bedrijven circulair, klimaatpositief en inclusief ondernemen, met transparante handelsketens. Hoe staan de Nederlandse bedrijven er op dit moment voor? Dit onderzoek meet de afstand tot de nieuwe economie, om te komen tot de Nieuwe Economie Index (NEx) van MVO Nederland.

MVO Nederland heeft SEO Economisch Onderzoek gevraagd om de afstand van het Nederlands bedrijfsleven tot de nieuwe economie meetbaar te maken. MVO Nederland is de beweging van ondernemers in de nieuwe economie. Op dit moment zijn circa 2000 bedrijven aangesloten. Het doel: de overgang naar de nieuwe economie versnellen. De nieuwe economie is “een gezonde economie waarin positieve financiële resultaten samengaan met de zorg voor onze planeet en mensen”. De Nieuwe Businessagenda van MVO Nederland laat ondernemers een route naar die nieuwe economie zien via inspiratieve artikelen, actuele ontwikkelingen en praktische tips. Dit aan de hand van zeven thema's: Nieuwe rijkdom, Echte prijzen, Transparante ketens, Inclusief ondernemen, Groene energie, Biodiversiteit en Circulaire economie.

Dit onderzoek gebruikt per thema verschillende indicatoren om de afstand tot de nieuwe economie te meten. Binnen elk thema zijn indicatoren opgesteld die samen een zo compleet mogelijk beeld geven van het thema. Het einddoel is om in één cijfer uit te drukken hoe ver het Nederlands bedrijfsleven op weg is naar de nieuwe economie. Dit eindcijfer is een gewogen gemiddelde van de indicatoren.

Er zijn veel relevante gegevens en rapporten over toekomstbestendig ondernemen beschikbaar, maar deze zijn niet altijd geschikt als indicator. Het onderzoek focust op de impact van Nederlandse bedrijven. De indicator moet dan ook zo veel mogelijk het gedrag van bedrijven, en niet van de overheid of consument, weerspiegelen. Daarnaast moet er een meetbaar ideaalbeeld vast te stellen zijn en moet in een percentage uitgedrukt kunnen worden in hoeverre dit ideaalbeeld behaald is. Tenslotte wil MVO Nederland het onderzoek jaarlijks herhalen, om zo de voortgang van bedrijven te monitoren. De indicatoren kunnen daarom niet op een éénmalig en uniek onderzoek gebaseerd zijn.

Voor elke indicator drukken we in een percentage uit hoever de Nederlandse bedrijven zijn ten opzichte van het ideaalbeeld. Het eindcijfer is een gewogen gemiddelde van deze percentages. Dit eindcijfer geeft weer hoe ver de Nederlandse bedrijven gemiddeld op weg zijn naar het geschetste ideaalbeeld van de verschillende indicatoren.

Dit onderzoek is uitgevoerd met bijdragen van: Heleen van den Hombergh van IUCN, Otto Raspe en Marjolein Hanssen van Rabobank, Arnoud Walrecht van KPMG, Rens van Tilburg van het Sustainable Finance Lab, Laurens Groen van Milgro en TruePrice. MVO Nederland en SEO Economisch Onderzoek danken hen voor deze bijdragen. van het Sustainable Finance Lab, Laurens Groen van Milgro en TruePrice.

2. DE THEMA'S EN INDICATOREN

Per thema zijn één of meer indicatoren opgesteld die de afstand tot de nieuwe economie monitoren.

De zeven thema's komen uit de Nieuwe Businessagenda van MVO Nederland. Binnen elk thema zijn indicatoren opgesteld die samen een zo compleet mogelijk beeld geven van het thema. Niet alle thema's spreken voor zich. De thema's Groene energie, Biodiversiteit en Circulaire economie zijn vrij duidelijk, omdat deze titels gangbare termen zijn. Voor Nieuwe rijkdom, Echte prijzen, Transparante ketens en Inclusief ondernemen lopen de definities in het werkveld verder uiteen. Bij het opstellen van de indicatoren binnen deze thema's is daarom zo veel mogelijk rekening gehouden met de omschrijving van het thema in de Nieuwe Businessagenda.

2.1 NIEUWE RIJKDOM

In de Nieuwe Businessagenda omschrijft MVO Nederland het thema Nieuwe rijkdom als volgt: "In de nieuwe economie streven bedrijven niet alleen naar stijgende omzetcijfers, maar ook naar meer natuur, een betere volksgezondheid, of minder eenzaamheid. Positieve maatschappelijke impact staat op gelijke voet met financiële groei." Aan de hand van een aantal indicatoren kijken we hoeveel bedrijven concreet met hun maatschappelijke impact bezig zijn.

IMVO-CONVENANTEN

De eerste indicator kijkt naar sectoren die zich gebonden hebben aan een IMVO-convenant (convenant voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen). IMVO-convenanten zijn een samenwerking tussen bedrijven, overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties. De convenanten worden opgesteld om misstanden, zoals uitbuiting, dierenleed of milieuschade tegen te gaan. Er zijn momenteel convenanten binnen de volgende sectoren: kleding en textiel, de bancaire sector, goud, bosbeheer, voedingsmiddelen, de verzekeringssector, de pensioensector, de natuursteensector, metaal en de sierteeltsector. Deze sectoren hebben samen een omzet van €192 miljard. Als ideaalbeeld geldt dat alle Nederlandse sectoren zich aan een convenant hebben gebonden. De totale omzet van alle Nederlandse sectoren is €1.506 miljard (Nationale Rekeningen, 2018). De €192 miljard is 13% van de totale omzet.

Tabel 2.1

13% van de totale omzet van Nederlandse sectoren valt onder een IMVO-convenant

INDICATOR	EENHEID	MEEST RECENTE WAARDE (UIT VERSCHILLENDE JAREN)	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
Aandeel sectoren dat onder een convenant valt in de totale economie	%	13	100	13%

Bron: De sectoren met IMVO convenanten zijn online te vinden¹, de omzet van de sectoren en de totale omzet van de meeste Nederlandse sectoren zijn te vinden op pagina 48 van de Nationale Rekeningen 2018 van het CBS. De totale omzet van de goud en sierteeltsector is te vinden op de pagina "Bedrijfsleven; arbeids- en financiële gegevens, per branche, SBI 2008"² van Statline van het CBS.

¹ <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/waarom/stand-van-zaken>

² <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/81156ned/table?dl=D4CA>

MILIEUGERELATEERDE KPI'S

De tweede indicator kijkt naar het aantal organisaties dat milieugerelateerde Key Performance Indicators (KPI's) gebruikt bij de interne prestatiebeoordeling. In het onderzoek "CO₂- staat nauwelijks op de financiële agenda" van de Rijksuniversiteit Groningen en de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) blijkt dat zo'n 8% van de onderzochte organisaties milieugerelateerde KPI's in het beloningsbeleid heeft. Het onderzoek bestaat uit een enquête onder 187 financieel professionals van verschillende organisaties. De kenmerken van de respondenten zijn representatief voor de ledengroep van de NBA. De ledengroep bestaat uit alle werkzame accountants in Nederland. Van de 187 organisaties meten 51 organisaties de CO₂-uitstoot van hun activiteiten. Hiervan gebruiken 14 organisaties milieugerelateerde KPI's in het beloningsbeleid; ofwel 8% van alle organisaties.

Tabel 2.2

Zo'n 8% van de Nederlandse bedrijven gebruikt milieugerelateerde KPI's in het beloningsbeleid

INDICATOR	EENHEID	2018	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
Aantal organisaties dat milieugerelateerde KPI's gebruikt bij de interne prestatiebeoordeling	Aantal	14	187	8%

Bron: Op pagina 17 van het rapport "CO₂ staat nauwelijks op de financiële agenda" van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) staat dat van de 51 organisaties die uitstoot meten, 14 respondenten melden dat dit als maatstaf wordt gebruikt bij de interne prestatiebeoordeling.

DUURZAAM SPAREN EN BELEGGEN

Tot slot wordt gekeken naar het belang van maatschappelijke impact in de financiële sector. Hiervoor is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeken van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO). Er is gekeken naar het marktaandeel duurzaam sparen en beleggen door particuliere beleggers. Omdat dit onderzoek focust op de rol van bedrijven, zou het marktaandeel duurzaam sparen en beleggen door institutionele beleggers relevanter zijn. De cijfers die hierover beschikbaar zijn, zijn echter niet om te vormen tot een geschikte indicator. Er zijn namelijk geen cijfers beschikbaar over de totale hoeveelheid beleggingen door Nederlandse institutionele beleggers, waardoor er geen ideaalbeeld vast te stellen is. Wel beoordeelt VBDO pensioenfondsen en verzekeraars op verantwoord beleggingsbeleid. Er wordt gekeken naar bestuur, beleid, implementatie en verantwoording aan de hand van ESG-criteria (Environmental, social and governance criteria). 7 van de 50 beoordeelde pensioenfondsen scoort 4 of hoger uit 5 in de benchmark, hetzelfde geldt voor 2 van de 29 onderzochte verzekeraars.

Tabel 2.3

Verschillende onderzoeken geven samen een beeld duurzaam sparen en beleggen in Nederland

INDICATOR	EENHEID	MEEST RECENTE WAARDE (VERSCHILLENDE JAREN)	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
1. Marktaandeel duurzaam sparen en beleggen door particuliere beleggers	%	6	100	6%
2. Aantal pensioenfondsen met een score van 4 of hoger in de VBDO benchmark	Aantal	7	50	14%
3. Aantal verzekeraars met een score van 4 of hoger in de VBDO benchmark	Aantal	2	29	7%

Bron: 1. Op pagina 7 van het rapport “Duurzaam sparen en beleggen 2016” staat dat duurzaam sparen en beleggen 6% uitmaakt van de totale besparingen en beleggingen door Nederlanders. 2. Op pagina 5 van het rapport “Benchmark Responsible Investment by Pension Funds in the Netherlands 2019” is te vinden dat 7 van de 50 pensioenfondsen een gemiddelde score van 4 of hoger hebben. 3. In het rapport “Responsible Investment by Insurance Companies in the Netherlands 2019” is op pagina 3 te vinden dat 2 van de 29 verzekeraars een gemiddelde score van 4 of hoger hebben.

2.2 ECHTE PRIJZEN

Het thema Echte prijzen onderzoekt of bedrijven externe effecten meenemen in hun prijs en investeringsbeslissingen. Op bepaalde externe effecten worden al heffingen toegepast. Zo moeten bedrijven in bepaalde sectoren emissierechten kopen om CO₂ uit te mogen stoten. Daarnaast zijn er accijnzen, bijvoorbeeld op fossiele brandstoffen. Deze belastingen verhogen de kosten van bedrijven en het is aannemelijk dat bedrijven deze doorrekenen in de prijs. Als de belastingen op milieubelastend gedrag hoger worden, zullen bedrijven en hun afnemers wellicht andere keuzes gaan maken. Daarnaast vindt MVO Nederland het belangrijk dat bedrijven ook zelf hun milieu-impact in kaart brengen en maatregelen nemen.

OVERHEID

De eerste indicator vergelijkt de opbrengst uit belastingen en heffingen op milieubelastend gedrag met de totale jaarlijkse milieuschade in Nederland. De totale milieuschade is berekend door het Planbureau voor de Leefomgeving. Het PBL kijkt met name naar de milieuschade in Nederland door klimaatverandering. De buitenlandse milieuschade door Nederlandse consumptie en productie is niet meegenomen. De gegevens over de milieubelastingen en -heffingen komen van het CBS. Er is gekeken naar milieubelastingen en -heffingen die gerelateerd zijn aan de milieuschade zoals berekend door het PBL voor het jaar 2015. In het ideaalbeeld zijn de heffingen gelijk aan de totale milieuschade; voor 2015 €44 miljard.

Tabel 2.4

Zo'n 32% van de milieuschade in Nederland door Nederlandse bedrijven wordt gedekt door milieubelastingen

INDICATOR	EENHEID	2015	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
Opbrengst belastingen en heffingen op milieubelastend gedrag plus opbrengst emissierechtenveiling	mld €	14	44	31,9%

Bron: Op de pagina "Milieubelastingen en -heffingen; nationale rekeningen" van Statline van het CBS³ zijn relevante milieubelastingen en -heffingen te vinden. De Nederlandse Emissieautoriteit (NEA) toont de opbrengsten uit de emissierechtenveiling⁴. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) toont op pagina 23 van het rapport "Monetaire milieuschade in Nederland" de milieuschade in Nederland door Nederlandse ingezetenen.

BEDRIJVEN

Daarnaast wordt bekeken wat bedrijven zelf doen. Zo'n 0 tot 5% van de Nederlandse bedrijven berekent haar 'echte prijs' en houdt hier rekening mee in hun prijzen of investeringsbeslissingen. Deze bandbreedte is gebaseerd op drie bronnen. Ten eerste het aantal kledingmerken dat kan aantonen dat het een leefbaar loon betaalt. Uit onderzoek van de Schone Kleren Campagne blijkt dat geen van de 20 onderzochte bedrijven kan aantonen dat het een leefbaar loon betaalt. Ten tweede zijn gesprekken gevoerd met experts van TruePrice en MVO Nederland. Ten derde is online deskresearch gedaan; er is geen informatie beschikbaar die iets zegt over het aantal bedrijven dat hun milieu-impact monetariseert en/of hier rekening mee houdt. Dit indiceert dat het niet vaak voorkomt. Aan de hand van deze drie bronnen samen komen we op een minimum van 0% en een maximum van 5%.

Tabel 2.5

Tussen de 0 en 5% van de bedrijven houdt rekening met de 'echte prijs'

INDICATOR	EENHEID	2019	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
1. % van de bedrijven dat rekening houdt met de echte prijs; lage scenario	%	0	100	0%
2. % van de bedrijven dat rekening houdt met de echte prijs; hoge scenario	%	5	100	5%

Bron: 1. Op pagina 7 van het rapport "Tailored Wages 2019" van de Schone Kleren Campagne (SKC) is te vinden dat 0 kledingmerken kan aantonen dat alle werknemers een leefbaar loon ontvangen. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met experts van TruePrice en MVO Nederland en is online deskresearch gedaan.

2.3 TRANSPARANTE KETENS

In de Nieuwe Businessagenda van MVO Nederland wordt het thema Transparante ketens beschreven: "Keurmerken en audits hebben ons veel gebracht, maar we zijn nog steeds niet waar we willen zijn: eerlijke ketens, zonder misstanden in fabrieken en op plantages. Om dat te bereiken is een aanpak nodig die de arbeidsomstandigheden in de keten op de voet volgt."

³ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82725NED/table?fromstatweb>

⁴ <https://www.emissieautoriteit.nl/actueel/nieuws/2019/06/18/opbrengst-veiling-emissierechten-levert-nederland-half-miljard-euro-op>

TRANSPARANTIEBENCHMARK

Er is weinig informatie beschikbaar over de productieketens van bedrijven. Wel is er de Transparantiebenchmark: een tweejaarlijks onderzoek naar de MVO-verslaglegging onder de grootste Nederlandse bedrijven. Het wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Dit onderzoek gaat niet specifiek over ketentransparantie maar wordt in dit onderzoek als indicator hiervoor gebruikt. In 2019 zijn 243 bedrijven beoordeeld op de transparantie van hun MVO-verslaglegging. Voor elk bedrijf is een maximaal haalbare score vastgesteld en de behaalde score. De bedrijven hebben gemiddeld 29% van hun maximaal haalbare score behaald.

Tabel 2.6

De grote bedrijven hebben gemiddeld 29% van de totaal te behalen score behaald in de Transparantiebenchmark

INDICATOR	EENHEID	2019	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
% behaalde score van maximaal haalbare in de Transparantiebenchmark	%	29	100	29%

Bron: De Transparantiebenchmark van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat⁵ geeft een overzicht van alle bedrijven, maximaal haalbare scores en behaalde scores.

WEBSCRAPING

Om meer inzicht te krijgen in de transparantie in de ketens van bedrijven heeft SEO gekeken naar verslaglegging op websites van bedrijven. In tegenstelling tot de Transparantiebenchmark is niet alleen naar grote bedrijven gekeken, maar ook met name naar mkb-bedrijven. Zo'n 400 aselect gekozen bedrijven in Nederland met minstens 10 werknemers zijn meegenomen. De lijst met bedrijven is aangeleverd door de Kamer van Koophandel. Er is gekeken of de volgende termen op deze websites genoemd worden:

Engels: "Ethical supply chain management", "Sustainable supply chain management", "Ethical sourcing", "Supplier code of conduct", "Supplier audits", "Sustainable procurement", "CSR Risk management", "OECD Guidelines", "Child labour", "Child labor", "Fair working conditions", "Fair labour", "Fair labor", "Fair wage", "Labour conditions", "Labor conditions", "Living wage", "International CSR", "Environmental due diligence"

Nederlands: "Verantwoord ketenmanagement", "Duurzaam ketenmanagement", "Leveranciersaudits", "Duurzaam inkopen", "Verantwoord inkopen", "Leverancierscode", "Gedragscode voor leveranciers", "MVO-risicomanagement", "OESO-richtlijnen", "Kinderarbeid", "Leefbaar inkomen", "Eerlijk loon", "Eerlijke lonen", "Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen", "IMVO-convenant", "IMVO"

De lijst met termen is opgesteld door MVO Nederland. Als één of meer van deze termen op de website genoemd worden, indiceert dit dat het bedrijf bezig is met ketentransparantie. Slechts op twee websites van de 400 wordt een term uit de lijst genoemd:

Tabel 2.7

Alleen de termen "verantwoord inkopen" en "duurzaam inkopen" uit de lijst komen voor op bijna 400 websites

WEBSITE	GEVONDENTERMEN
www.aqua.nl	Verantwoord inkopen
www.nieuwhuisconsult.nl	Duurzaam inkopen

Dit is 0,5% van het totaal aantal bedrijven.

⁵ <https://www.transparantiebenchmark.nl/scores#/survey/3>

Tabel 2.8

Op 2 van de 389 websites zijn termen gevonden uit de lijst met termen over transparante ketens

INDICATOR	EENHEID	2019	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
Benadering van het aantal bedrijven dat, op basis van tekst op hun website, bezig is met transparante ketens	Aantal	2	389	0,5%

Bron: Eigen analyse op basis van web scraping

Vervolgens hebben we de analyse opnieuw uitgevoerd voor de lijst met koplopers van MVO Nederland. Er is gekeken of deze beter scoren, om te controleren of de methode werkt. Hierbij gaan we ervanuit dat deze bedrijven bovengemiddeld met ketentransparantie bezig zijn. In tegenstelling tot de 400 aselect gekozen bedrijven in Nederland, worden op veel meer websites van de koplopers termen uit de lijst genoemd. Op websites van 20 van de 87 koplopers, ofwel 23%, worden één of meer van de termen uit de lijst genoemd.

Tabel 2.9

Op websites van 20 van de 87 koplopers komen woorden rond transparante ketens voor

WEBSITE	GEVONDENTERMEN
doorvriendschapsterker.nl	Duurzaam inkopen
drentea.nl	Kinderarbeid
maas.nl	Eerlijk loon
www.abnamro.com	Sustainable procurement, Child labour, Duurzaam inkopen, Verantwoord inkopen, Kinderarbeid, Eerlijk loon, IMVO-convenant
www.alliander.com	Verantwoord inkopen, Gedragscode voor leveranciers
www.asnbank.nl	Child labour, Fair labor, Living wage, Kinderarbeid, Eerlijk loon, Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
www.ce.nl	Sustainable procurement, Duurzaam inkopen, Verantwoord inkopen
www.climateneutralgroup.com	Duurzaam inkopen
www.eneco.nl	Duurzaam inkopen
www.enexisgroep.nl	Verantwoord inkopen
www.kpn.com	Supplier code of conduct
www.pitpointcleanfuels.com	Duurzaam inkopen
www.rijkswaterstaat.nl	Duurzaam inkopen
www.sgssearch.nl	Duurzaam inkopen
www.stedin.net	Duurzaam inkopen
www.tauw.nl	Environmental due diligence
www.tennet.eu	Supplier code of conduct, Gedragscode voor leveranciers
www.triodos.nl	Eerlijk loon
www.w-e.nl	Duurzaam inkopen
www.zalsman.nl	Verantwoord inkopen

2.4 INCLUSIEF ONDERNEMEN

Met Inclusief ondernemen wordt bedoeld dat bedrijven mensen in dienst hebben die een weerspiegeling zijn van de samenleving. McKinsey toont in het rapport “Delivering through Diversity” dat meer diversiteit binnen bedrijven leidt tot betere bedrijfsresultaten. Dit geldt voor diversiteit in geslacht en cultuur/ethniciteit en geldt in het bijzonder voor leidinggevende rollen binnen de bedrijven.

De Nieuwe Businessagenda van MVO Nederland stelt dat diversiteit vooral in het geding komt bij de doorstroom naar hogere functies. Bij inclusief ondernemen wordt in dit onderzoek gekeken naar het percentage vrouwen en personen met een niet-westerse migratieachtergrond op hogere posities in bedrijven. Het percentage van de beroepsbevolking met een niet-westerse migratieachtergrond is 16,8%, omdat dit het aandeel van die groep in de samenleving is. Dit vormt het ideaalbeeld voor de eerste indicator. Het ideaalbeeld voor het percentage vrouwen op hogere posities is 50%.

Tabel 2.10

De invulling van topposities in Nederland is niet representatief voor de Nederlandse bevolking

INDICATOR	EENHEID	2013	2017	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
1. % met een niet-westerse migratieachtergrond op hogere posities in bedrijven	%	1 tot 2		16,8	16,8%
2. % vrouwen op hogere posities in bedrijven (RvC of RvB van de top 5000 bedrijven)	%	11	15	50	31%

Bron: 1. De Volkskrant⁷ heeft gesprekken gevoerd met deskundigen en 34 grote bedrijven onderzocht in 2013 en schat het cijfer in op 1 en hoogstens 2 procent. Statline van het CBS toont op de pagina “Arbeidsdeelname; migratieachtergrond”⁸ cijfers over het totale aandeel met een migratieachtergrond in de Nederlandse beroepsbevolking. 2. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)⁹ toont het aandeel vrouwen in topposities bij grote bedrijven.

2.5 GROENE ENERGIE

Nederland wil in 2050 klimaatneutraal zijn. Om dit te bereiken heeft de Rijksoverheid doelen geformuleerd rond hernieuwbare energie. In 2020 moet 14 procent van het energieverbruik in Nederland uit duurzame bronnen komen, in 2023 16 procent en in 2030 37 procent. In 2050 moet de energievoorziening bijna helemaal duurzaam zijn.

De belangrijkste indicator binnen het thema energie is ‘het aandeel groene energie dat door bedrijven wordt verbruikt’. Als dit honderd procent is, dan is het energieverbruik van bedrijven geheel duurzaam en is het ideaalbeeld bereikt. Het aandeel hernieuwbare energie voor Nederland als geheel kan worden berekend door het totale verbruik van hernieuwbare energie te delen door het totale energieverbruik. Omdat we ons op het verbruik van hernieuwbare energie door bedrijven richten, corrigeren we voor het energieverbruik van huishoudens. Idealiter wordt ook gecorrigeerd voor het energieverbruik van openbaar bestuur en overheidsdiensten, maar hierover zijn geen cijfers beschikbaar.

Uit onderstaande tabel blijkt dat het aandeel duurzame energie weliswaar stijgt, maar met 6,2% in 2018 nog ver af staat van het doel van 100%. Aangezien er flink wordt geïnvesteerd in met name windmolens en zonneparken, ligt een verdere stijging in het verschiet. Het is nog niet zeker of dit leidt tot 100% duurzame energie in 2050.

Tabel 2.11

Het aandeel duurzame energie is gestegen naar 6,2% in 2018

INDICATOR	EENHEID	1990	2000	2010	2018	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
Aandeel hernieuwbaar energieverbruik door bedrijven in Nederland	%	0,7	1,6	4,0	6,2	100	6,2%

Bron: Eigen berekening op basis van cijfers van het CBS. Statline van het CBS toont op de pagina “Energiebalans; aanbod en verbruik, sector”¹¹ cijfers over het totale Nederlandse energieverbruik en het totale hernieuwbare energieverbruik. Het CLO¹² toont het totale en hernieuwbare energieverbruik door huishoudens. We trekken van zowel het totale energieverbruik als van het totale hernieuwbare energieverbruik in Nederland respectievelijk het totale energieverbruik en het totale hernieuwbare energieverbruik door huishoudens af.

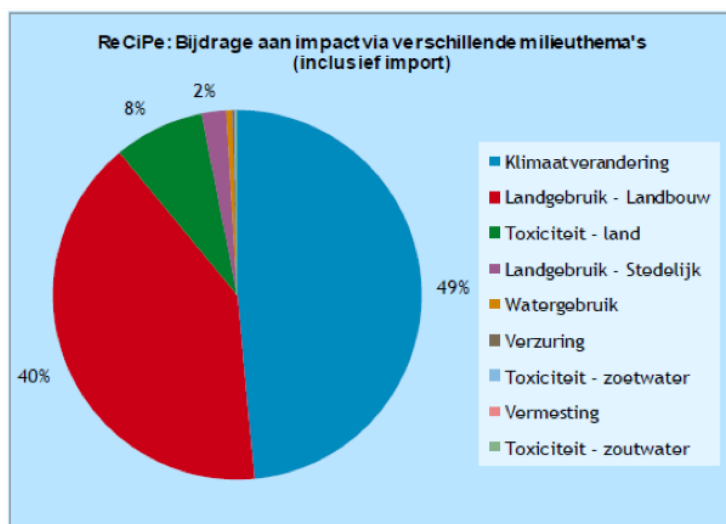
Aangezien de inzet van groene energie door deze indicator volledig wordt weerspiegeld, zijn er binnen dit thema geen andere indicatoren opgenomen.

2.6 BIODIVERSITEIT

Bergsma et al. (2014) hebben de impact van Nederlandse bedrijven op biodiversiteit in kaart gebracht. Het gaat om de impact van zowel de productie in Nederland, inclusief de productie die doorgevoerd en geëxporteerd wordt en inclusief import van grondstoffen. Figuur 2.2 toont de biodiversiteitsimpact van activiteiten van Nederlandse sectoren. Uitstoot van broeikasgassen en landgebruik, met name door landbouw, zijn veruit de belangrijkste factoren. Daarnaast heeft emissie van toxische stoffen naar bodem en water impact.

Figuur 2.1

Met name de uitstoot van broeikasgassen en landgebruik dragen bij aan de impact van Nederlandse bedrijven op de internationale biodiversiteit

Bron: Bergsma et al. (2014)

¹¹ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83989NED/table?dl=22429>

¹² <https://www.clo.nl/indicatoren/nlo035-energieverbruik-door-de-huishoudens>

Bergsma et al. (2014) hebben onderscheid gemaakt tussen sectoren en tussen nationale en internationale impact. Bij landbouw, de voedings- en genotmiddelenindustrie en houtindustrie gaat het met name om landgebruik, in de energiesector, de chemische en metaalindustrie met name om broeikasgassen. Bij landbouw en de energievoorziening is de nationale impact groter dan de internationale impact. Bij de voedings- en genotmiddelenindustrie, houtindustrie en de chemische en metaalindustrie is de internationale impact groter. De impact is niet altijd goed in kaart te brengen, omdat niet alle sectoren hier goed over rapporteren. Over het algemeen wordt over de uitstoot van broeikasgassen wel en over landgebruik niet gerapporteerd (Bergsma et al., 2014).

De indicatoren binnen dit thema zijn gekozen op basis van bovenstaande informatie en op basis van de beschikbaarheid van gegevens. Indicatoren zijn:

- de uitstoot van broeikasgassen door Nederlandse bedrijven
- de gemiddelde natuurkwaliteit van land en water
- het percentage biologische landbouw in Nederland
- het aandeel van 'kwetsbare' importen dat gecertificeerd.

Hiermee wordt het grootste deel van de impact van Nederlandse sectoren op biodiversiteit volgens Bergsma et al. (2014) gedekt.

Daarnaast meet een indicator het Nederlandse stikstofoverschot. Nederland heeft een stikstofoverschot dat grote gevolgen heeft voor kwetsbare natuurgebieden. Het Adviescollege Stikstofproblematiek (2019) adviseert om spoedig emissies te reduceren en natuur te herstellen.

UITSTOOT BROEIKASGASSEN

De uitstoot van broeikasgassen is berekend op basis van cijfers van het CBS. De uitstoot van Nederlandse bedrijven is benaderd door de uitstoot van huishoudens en overheidsdiensten af te trekken van de totale uitstoot van de Nederlandse economie. Als ideaalbeeld geldt het doel van de Rijksoverheid voor 2050. Dit is een reductie van 95% ten opzichte van de uitstoot in het jaar 1990¹³, dat wil zeggen een reductie van 186,000 kton CO₂-equivalent. Op dit moment is de reductie 12,000 kton ten opzichte van 1990, dat is 7% van de totaal te behalen reductie.

Tabel 2.12

De uitstoot van broeikasgassen door Nederlandse bedrijven is tussen 1990 en 2018 met 7% afgenomen

INDICATOR	EENHEID	1990	2010	2018	IDEAALBEELD	VERSCHIL 1990-2018 ALS % VAN DE TE BEHALEN REDUCTIE
Uitstoot broeikasgassen door Nederlandse bedrijven	1000 kton	196	197	184	10	7% (Afname 12 / 186 * 100% = 7%)

Bron: Statline van het CBS publiceert op de pagina "Emissies naar lucht door de Nederlandse economie; nationale rekeningen"¹⁴ cijfers over de uitstoot van broeikasgassen van Nederlandse sectoren. De uitstoot van Nederlandse bedrijven is benaderd door de uitstoot van huishoudens en overheidsdiensten af te trekken van de totale uitstoot van de Nederlandse economie.

¹³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid>

¹⁴ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83300NED/table?ts=1571316664726>

NATUURKWALITEIT

Het Compendium voor de Leefomgeving (CLO) geeft een index weer voor de gemiddelde natuurkwaliteit van land en water; dit is de tweede indicator. De impact van bedrijven hierop is minder direct dan bijvoorbeeld op de uitstoot van broeikasgassen. Bedrijven oefenen echter indirect impact uit op natuurkwaliteit door de uitstoot van toxische stoffen naar bodem en water. Net als bij de uitstoot van broeikasgassen, geeft de indicator van de gemiddelde natuurkwaliteit in een percentage de ontwikkeling over tijd aan. Bij voorkeur was dit een ontwikkeling tussen 1990 en 2018 geweest, overeenkomstig met de vorige indicator. Vanwege beperkte beschikbaarheid van gegevens is gekeken naar de ontwikkeling tussen 1995 en 2016.

Tabel 2.13

De gemiddelde natuurkwaliteit van land is sinds 1995 afgenomen, de gemiddelde natuurkwaliteit van water is toegenomen

INDICATOR	EENHEID	1995	2010	2016	IDEAALBEELD	VERSCHIL 1995-2016 ALS % VAN DE TE BEHALEN REDUCTIE
Gemiddelde natuurkwaliteit land	Index (intact ecosysteem = 100)	43,5	37,6	37,1	100	-11% (-6,4 / 56,5 * 100% = -11%)
Gemiddelde natuurkwaliteit zoetwater	Index (intact ecosysteem = 100)	35,1	38,6	40,4	100	8% (5,3 / 64,9 * 100% = 8%)
Gemiddelde ontwikkeling natuurkwaliteit land en water	Index (intact ecosysteem = 100)					-2% ((-11% + 8%) / 2 = -2%)

Bron: Het Compendium voor de Leefomgeving (CLO)¹⁵ toont de cijfers over de gemiddelde natuurkwaliteit van land en zoetwater, van 1995 t/m 2016.

¹⁵ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl2052-trend-kwaliteit-natuurtypen>

BIOLOGISCHE LANDBOUW

De derde indicator is de biologische landbouw als percentage van de totale Nederlandse landbouw. Biologische landbouw zorgt ervoor dat bedrijven op een milieu- en diervriendelijke wijze produceren (WUR, 2019). Biologische landbouw gebruikt biologische in plaats van synthetische bestrijdingsmiddelen. De milieubelasting van biologische landbouw is daardoor veel lager vergeleken met gangbare landbouw (de Ponti et al., 2012). Biologische landbouw is minder productief; de opbrengst van biologisch geteelde gewassen is 20% lager (de Ponti et al., 2012). Idealiter is er daarom ook een indicator rond het landgebruik. Dit is in dit onderzoek niet meegenomen, omdat het vaststellen van een ideaalbeeld voor het landgebruik buiten de scope van dit onderzoek valt.

Het percentage biologische landbouw is een gemiddelde van twee percentages: het aandeel biologisch areaal in het totale landbouwareaal en het aantal dieren in biologische landbouw als percentage van het totaal aantal dieren.

Tabel 2.14

Zo'n 2,5% van de Nederlandse landbouw is biologisch

INDICATOR	EENHEID	2011	2017	IDEAALBEELD	BEHAALD(%)
1. % biologisch areaal	%	1,9	2,1	100	2,1%
2. % biologische dieren	%	1,7	2,9	100	2,9%
Gemiddeld % biologische landbouw	%	1,8	2,5	100	2,5% ((2,1 + 2,9) / 2 = 2,5%)

Bron: 1. StatLine van het CBS toont op de pagina "Landbouw; biologisch, gewassen, dieren, nationaal; 2011-2017"¹⁶ cijfers over het totale landbouwareaal en het totale biologische landbouwareaal. 2. Op dezelfde pagina worden cijfers getoond over het totaal aantal dieren op veehouderijen en het totaal aantal dieren op biologische veehouderijen.

KWETSBARE IMPORTEN

In het rapport van Bergsma et al. (2014) komt naar voren dat de voedings- en genotmiddelenindustrie grote internationale impact op biodiversiteit heeft via import van Nederland en andere landen. De MVO Sector Risico Analyse (Hendriksen & Tholen, 2014) van KPMG en het Living Planet Report (Oerlemens et al. 2012) van het Wereld Natuur Fonds geven een overzicht van de meest kwetsbare Nederlandse importen. De precieze impact van deze importen op biodiversiteit is lastig vast te stellen. In overleg met IUCN Nederland is besloten naar certificaten te kijken. IUCN is een samenwerkings- en kennisinstituut op het gebied van de bescherming van natuurlijk kapitaal. Certificaten zorgen ervoor dat de negatieve impact op biodiversiteit wordt beperkt. Het ideaalbeeld is 100 procent certificering van de kwetsbare importen. Op basis van de rapporten van het WNF en KPMG, in overleg met IUCN en op basis van de beschikbaarheid van gegevens is besloten om te kijken naar certificering van soja, palmolie, hout, koffie, cacao en vis. Het gemiddelde van deze importen is berekend door de percentages te wegen met de importwaarde van de verschillende importen.

¹⁶ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/81517ned/table?dl=BB7F>

Tabel 2.15

Gemiddeld valt 60% van de importwaarde van kwetsbare importen door Nederland onder een certificaat

INDICATOR	EENHEID	MEEST RECENTE WAARDE	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
Diervoersoja	%	48	100	48%
Importwaarde diervoersoja	% van totale importwaarde	0,33%		
Palmolie	%	89	100	89%
Importwaarde palmolie	% van totale importwaarde	0,40%		
Hout	%	83	100	83%
Importwaarde hout	% van totale importwaarde	0,22%		
Koffie	%	47	100	42%
Importwaarde koffie	% van totale importwaarde	0,27%		
Cacao	%	58	100	58%
Importwaarde cacao	% van totale importwaarde	0,47%		
Vis	%	34	100	34%
Importwaarde vis	% van totale importwaarde	0,24%		
Gemiddeld % gecertificeerd van kwetsbare importen	%	61	100	60% (Gewogen gemiddelde, gewogen met de importwaarde)

Bron: Diervoersoja: Pagina “Verduurzaming van handelsketens 1985-2015” van Compendium voor de Leefomgeving (CLO)¹⁷, palmolie: Pagina 1 van het “Jaarverslag 2018 Duurzame palmolie” van het Dutch Alliance Sustainable Palm Oil (DASPO)¹⁸, hout: Pagina “Hout” binnen het thema Duurzame Agro-grondstoffen op de website van het CBS¹⁹, koffie: Pagina “Koffie” binnen het thema Duurzame Agro-grondstoffen op de website van het CBS²⁰, cacao: Pagina “Cacao” binnen het thema Duurzame Agro-grondstoffen op de website van het CBS²¹, vis: Pagina “Aandeel duurzame vis in de Nederlandse visconsumptie, 2003-2015” van het CLO²², importwaarde van de goederen: Observatory of Economic Complexity (OEC)²³.

STIKSTOFOVERSCHOT

Tot slot is gekeken naar het stikstofoverschot. Als startjaar is opnieuw het jaar 1990 genomen. Het ideaalbeeld voor het stikstofoverschot is een overschot van 0. Tot nu toe is een reductie van 61 kton behaald, oftewel een reductie van 33% van de het overschot in 1990.

¹⁷ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0580-verduurzaming-handelsketens>

¹⁸ <https://www.taskforceduurzamepalmolie.nl/over-de-dutch-alliance/resultaten/>

¹⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/landbouw/monitor-duurzame-agro-grondstoffen-2016/grondstoffen/hout>

²⁰ <https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/landbouw/monitor-duurzame-agro-grondstoffen-2016/grondstoffen/koffie>

²¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/landbouw/monitor-duurzame-agro-grondstoffen-2016/grondstoffen/cacao>

²² <https://www.clo.nl/indicatoren/nl1528-consumptie-duurzame-vis?ond=20879>

²³ https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/nld/all/show/2017/

Tabel 2.16

Het stikstofoverschot op landbouwgrond is sinds 1990 met 33% afgenomen

INDICATOR	EENHEID	1990	2010	2018	IDEAALBEELD	VERSCHIL 1990-2018 ALS % VAN DE TE BEHALEN REDUCTIE
Stikstofoverschot op landbouwgrond	kton	187	114	126	0	33% (Afname 61 / 187 * 100% = 33%)

Bron: Het Compendium voor de Leefomgeving (CLO) toont op de pagina "Stikstof- en fosfaatbalans voor landbouwgrond, 1990-2017"²⁴ het Nederlandse stikstofoverschot op landbouwgrond.

2.7 CIRCULAIRE ECONOMIE

Het wereldwijde grondstoffenverbruik is in de afgelopen eeuw verachtvoudigd (Krausmann et al., 2009). De winning en het verbruik van primaire materialen hebben impact op het milieu. Deze impact bestaat met name uit broeikasgasemissies; gevolgen voor de kwaliteit van lucht, bodem en water; en toxiciteit. Toxiciteit verwijst naar gezondheidsschade voor mens en natuur door blootstelling aan giftige stoffen. Ondanks de gevolgen voor het milieu, zal het wereldwijde grondstoffenverbruik de komende decennia toenemen (Krausmann et al., 2009; UNEP, 2016).

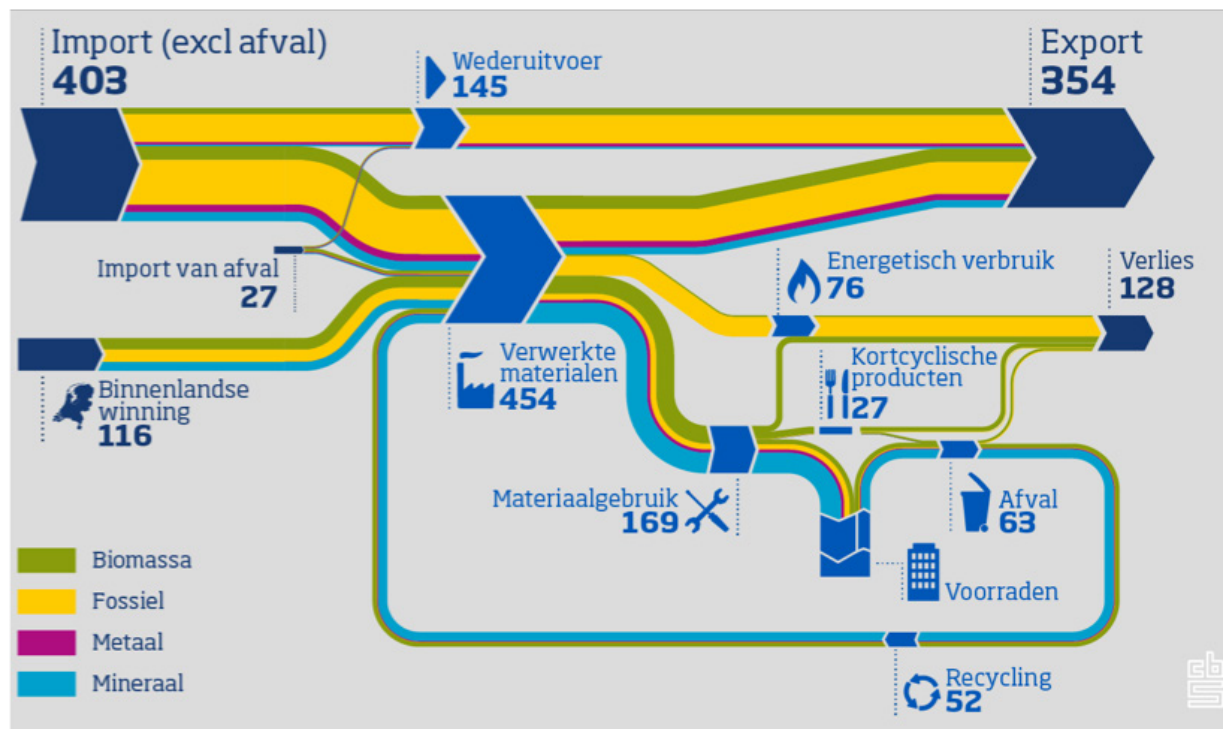
In een circulaire economie bestaat geen afval en worden grondstoffen steeds opnieuw gebruikt. Hierdoor kan het grondstoffenverbruik, en dus ook de milieudruk, omlaag. Het kabinet heeft als doelstelling een volledig circulaire economie in 2050²⁵. De precieze invulling van dit doel is nog niet vastgesteld. Het tussendoel voor 2030 is een halvering van het gebruik van de hoeveelheid primair materiaal. Figuur 2.1 toont de materiaalstromen in Nederland in 2016. Een groot deel van de materialen stroomt naar het milieu (verlies) en voorraden. Een relatief kleine hoeveelheid wordt gerecycled.

²⁴ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0093-stikstof-en-fosfaatbalans>

²⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050>

Figuur 2.2 Een beperkt deel van de materiaalstromen in Nederland wordt gerecycled

Bron: CBS

Er zijn veel cijfers over circulariteit in Nederland beschikbaar, maar deze cijfers zijn niet altijd geschikt als indicator. Met name in het rapport ‘Circulaire economie: wat we willen weten en kunnen meten’ van het PBL zijn veel cijfers omtrent circulariteit in Nederland te vinden. Bijvoorbeeld het grondstoffengebruik in de keten. Deze meet het gebruik van materialen in de gehele keten ten behoeve van productie in Nederland. Dit zijn interessante cijfers, maar ongeschikt als indicator in dit onderzoek, omdat het lastig vast te stellen is hoe ver Nederland is ten opzichte van het ideaalbeeld. Hoe groot zou het grondstoffengebruik moeten zijn in de ideale wereld? En stel dat er een ideaalbeeld vast te stellen is, hoe ver is Nederland nu ten opzichte van dit ideaalbeeld?

De meest geschikte en alomvattende indicator is het secundair materiaalgebruik als percentage van het totale materiaalgebruik. Het CBS heeft vastgesteld dat in 2016 in Nederland 13 procent secundair materiaal werd ingezet, ten opzichte van het totale gebruik, inclusief biomassa en alle fossiele grondstoffen. Als ideaalbeeld stellen we dat het percentage 100 procent moet zijn, want op die manier worden er geen nieuwe materialen meer onttrokken. We laten biomassa buiten beschouwing, omdat biomassa deels wordt gebruikt voor voedsel en in dat geval niet te recyclen is. Het percentage secundaire inzet omvat meerdere belangrijke ontwikkelingen rond circulariteit. Ter illustratie: als recycling toeneemt gaat het percentage omhoog, als recycling hoogwaardiger wordt gaat het percentage omhoog en als het grondstoffengebruik afneemt gaat het percentage omhoog.

Tabel 2.17

Zo'n 12,1 procent van het materiaalgebruik in Nederland is niet-virgin

INDICATOR	EENHEID	2014	2016	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
Cyclical use rate	Secundaire inzet als % van totaal	12,1	12,1	100	12,1%

Bron: Eigen berekening op basis van het rapport 'Materiaalstromen in Nederland' van het CBS, uitgebracht in oktober 2019. Op pagina 11 is de inzet van primaire materialen en secundaire materialen te vinden voor fossiel, biomassa, niet-metaal mineraal en metaal. Biomassa wordt buiten beschouwing gelaten. Om het percentage secundaire inzet te berekenen is de totale secundaire inzet gedeeld door de totale materiaalinzet (primair en secundair).

Deze indicator kijkt niet specifiek naar het bedrijfsleven. Op basis van de beschikbare gegevens is geen onderscheid te maken tussen de rol van het bedrijfsleven, overheid en huishoudens. Er zijn geen indicatoren gevonden die aanvullende informatie geven en bovendien aan de hiervoor gestelde criteria voldoen.

3 DE AFSTAND TOT DE NIEUWE ECONOMIE

MVO Nederland drukt met de Nieuwe Economie Index (NEx) in één getal uit hoe ver het Nederlands bedrijfsleven op weg is naar de nieuwe economie door een gewogen gemiddelde te nemen van de indicatoren. Hoe komt de weging tot stand en waar kan wel en geen rekening mee gehouden worden?

Het doel van het onderzoek is om te kijken hoe ver het Nederlands bedrijfsleven op weg is naar de nieuwe economie. De nieuwe economie is door MVO Nederland vormgegeven aan de hand van de zeven thema's. De nieuwe economie betekent dat het ideaalbeeld van elke indicator is behaald.

In de tabel hieronder volgt het totaaloverzicht van de indicatoren. Per thema is een percentage weergegeven, dat een gewogen gemiddelde is van de verschillende percentages binnen het thema. De weging wordt in de volgende paragraaf toegelicht.

Tabel 3.1

Het eindpercentage van de thema's bestaat uit een gewogen gemiddelde van de indicatoren binnen het thema

THEMA	MEEST RECENTE CIJFER	IDEAAL-BEELD	EENHEID	BEHAALD T.O.V. IDEAAL-BEELD	WEGING BINNEN THEMA
NIEUWE RIJKDOM				9,9%*	
1a) Omzet van sectoren verbonden aan een IMVO convenant over totale omzet Nederlandse sectoren	191758	1505788	mIn €	13%	3
1b) Aantal MT's/besturen/CEO's dat in hun beloningsbeleid milieugerelateerde KPI's heeft	8%	100%	%	8%	3
1c) Marktaandeel duurzaam sparen en beleggen door particuliere beleggers	6%	100%	%	6%	1
1d) Aantal pensioenfondsen met een score van 4 of hoger in de VBDO benchmark	7	50	%	14%	1
1e) Aantal verzekeraars met een score van 4 of hoger in de VBDO benchmark	2	29	%	7%	1
ECHTE PRIJZEN				15,9 tot 18,4%**	
2a) Deel van de milieuschade dat met gedragsheffingen wordt betaald	14127	44353	mIn €	31,9%	1
2b) Percentage van de bedrijven dat rekening houdt met de echte prijs; lage scenario	0%	100%	%	0%	1
2c) Percentage van de bedrijven dat rekening houdt met de echte prijs; hoge scenario	5%	100%	%	5%	1
TRANSPARANTE KETENS				6,2%*	
3a) Benadering van het aantal bedrijven dat, op basis van tekst van hun website, bezig is met transparante ketens	2	389	Aantal	0,5%	4
3b) Transparantiebenchmark voor de 400 grootste bedrijven	29%	100%	%	29%	1
INCLUSIEF ONDERNEMEN				23,8%*	
4a) Percentage niet-westerse migratieachtergrond op hogere posities in bedrijven	2%	11,9%	%	16,8%	1
4b) Percentage vrouwen op hogere posities in bedrijven (RvC of RvB van de top 5000 bedrijven)	15,4%	50%	%	31%	1
GROENE ENERGIE				6,2%*	
5a) Aandeel hernieuwbare energieverbruik door bedrijven in Nederland (benadering)	6,2%	100%	%	6,2%	1
BIODIVERSITEIT				8,9%*	
6a) Emissies naar lucht; ontwikkeling uitstoot broeikasgassen door Nederlandse bedrijfssectoren	183852	9824	kton	7%	3
6b) Ontwikkeling stikstofoverschot op landbouwgrond	126	0	kg/ha	33%	1
6c) Gemiddelde ontwikkeling natuurkwaliteit land en water	38,75	100	100 = intact	-2%	6
6d) Duurzame landbouw - Gemiddeld percentage biologische landbouw (van totale oppervlakte/aantal dieren)	2,5%	100%	%	2,5%	1
6e) Gemiddeld percentage gecertificeerd van 'kwetsbare' importen	61%	100%	%	61%	1
CICULAIRE ECONOMIE				12,1%*	
7a) Circular Material Use Rate (CMUR); aandeel secundaire inzet in de totale materiaalinzet in Nederland, exclusief biomassa	12,1%	100%	%	12,1%	1

* Gewogen gemiddelde van de indicatoren binnen het thema.

** Gewogen gemiddelde de eerste indicator en respectievelijk het lage en hoge scenario van de tweede indicator.

3.1 DE WEGING

De weging is in overleg met MVO Nederland tot stand gekomen. Elk van de zeven thema's weegt even zwaar mee. Ook binnen elk thema moeten keuzes gemaakt worden voor de weging. Indicatoren wegen even zwaar, tenzij één indicator duidelijk belangrijker is dan een andere. De keuze van de weging is soms lastig, door een gebrek aan objectieve criteria om de weging uit af te leiden. Daarom is er bij de weging ook uitgegaan van wat MVO Nederland belangrijk vindt.

De thema's Groene energie en Circulaire economie bestaan uit één indicator, de overige thema's uit meerdere indicatoren. De thema's Echte prijzen, Transparante ketens en Inclusief ondernemen bestaan uit twee indicatoren. Omdat er bij deze thema's geen onderbouwing is om de ene indicator zwaarder mee te wegen dan de andere, wegen de indicatoren even zwaar mee.

Het thema Nieuwe rijkdom bestaat uit vijf indicatoren. De laatste drie gaan over duurzaamheid in de financiële sector en wegen samen even zwaar (alle drie weging 1) als de twee andere indicatoren (allebei weging 3). Bij het thema Transparante ketens weegt de indicator omtrent het gebruik van sleutelwoorden op websites zwaarder (4) dan de Transparantiebenchmark (1). De Transparantiebenchmark kijkt alleen naar grote bedrijven en kijkt naar transparantie van het bedrijf in het algemeen, niet specifiek naar de keten.

Het thema Biodiversiteit bestaat uit zes indicatoren. Omdat de gemiddelde natuurkwaliteit van land en water een vrij compleet beeld geeft van de stand van de biodiversiteit in Nederland, is ervoor gekozen om dit thema het zwaarst te wegen; deze indicator weegt even zwaar als de overige indicatoren samen (weging 6). Daarnaast weegt de emissie van broeikasgassen van de Nederlandse bedrijven zwaarder dan de overige indicatoren (weging 3), omdat bedrijven hier direct impact op uitoefenen. Ook bleek uit het onderzoek van Bergsma et al. (2014) dat bedrijven met hun broeikasgasemissies veel impact hebben op biodiversiteit. De overige indicatoren wegen minder zwaar (alle drie weging 1). Het percentage duurzame landbouw en het stikstofoverschot op landbouwgrond geven een minder compleet beeld omdat het gaat over één type activiteiten respectievelijk emissies door één sector; het percentage duurzame landbouw zegt niets over het totale landgebruik; en stikstof op landbouwgrond is maar één van de schadelijke emissies van bedrijven. Het percentage kwetsbare importen dat gecertificeerd is zegt iets over de internationale impact, maar geeft een incompleet beeld. Ook als 100 procent gecertificeerd is, kan de impact van Nederlandse importen op internationale biodiversiteit groot zijn.

3.2 WAT ZEGT HET EINDCIJFER?

Onderstaande tabel geeft de totaalcijfers voor de thema's en het eindcijfer weer.

Tabel 3.2

Het eindcijfer is het gemiddelde van de behaalde percentages van de zeven thema's

THEMA	% BEHAALD VAN IDEEAALBEELD
1. Nieuwe Rijkdom	9,9%
2. Echte prijzen	15,9% tot 18,4%
3. Transparante ketens	6,2%
4. Inclusief ondernemen	23,8%
5. Groene energie	6,2%
6. Biodiversiteit	8,9%
7. Circulaire economie	12,1%
Gemiddelde	11,9% tot 12,2%*

* Afhankelijk van het lage of hoge scenario bij het thema Echte prijzen

MVO Nederland heeft ervoor gekozen om één getal te communiceren in plaats van een bandbreedte. Daarvoor is het gemiddelde van de door SEO berekende bandbreedte genomen. Dit eindgemiddelde – de Nieuwe Economie Index – komt zo op 12,1% en geeft weer hoe ver de Nederlandse bedrijven gemiddeld op weg zijn naar het geschetste ideaalbeeld van de verschillende indicatoren.

4 CONCLUSIES

Het doel van dit onderzoek is om de prestaties van het Nederlands bedrijfsleven op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen in één cijfer uit te drukken. MVO Nederland gaat dit onderzoek jaarlijks uitvoeren, om de ontwikkelingen binnen het Nederlands bedrijfsleven te monitoren.

Niet alle relevante onderwerpen en activiteiten op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen vallen binnen de scope van dit onderzoek. De keuze voor de onderwerpen in dit onderzoek is gebaseerd op de Nieuwe Businessagenda van MVO Nederland. De keuze voor de indicatoren is afhankelijk van beschikbaarheid van gegevens. Cijfers kunnen alleen worden meegenomen als ze in enige mate aan elk van drie eisen voldoen: de indicator meet de bijdrage van Nederlandse bedrijven, het ideaalbeeld van de indicator is meetbaar en de indicator is uit te drukken in een percentage behaald van dit ideaalbeeld en de indicator is jaarlijks meetbaar.

Het eindcijfer is een gewogen gemiddelde van de verschillende indicatoren. Bij de weging is deels uitgegaan van wat MVO Nederland belangrijk vindt. Het eindgemiddelde van 11,9 tot 12,2% geeft weer hoe ver de Nederlandse bedrijven gemiddeld op weg zijn naar het geschetste ideaalbeeld van de verschillende indicatoren. MVO Nederland gaat in de Nieuwe Economie Index uit van het gemiddelde van deze bandbreedte: 12,1%.

LITERATUUR

De bronnen voor de indicatoren zijn te vinden bij de bijbehorende thema's in Hoofdstuk 2.

de Ponti, Tl, Rijk, B & van Ittersum, M., The crop yield gap between organic and conventional agriculture, *Agricultural Systems* 108 (2012) 1-9.

Reinhoudt, J. & Teuns, A. (2019). *De Nieuwe Businessagenda 2019. De snelste route naar de nieuwe economie*, Utrecht: MVO Nederland.

Krausmann, F. et al. (2009). Growth in global materials use, GDP and population during the 20th century. *Ecological Economics*, 68(10), 2696-2705.

Schandl, H. et al. (2016) *Global Material Flows and Resource Productivity. Assessment Report for the UNEP International Resource Panel, United Nations Environment Programme (UNEP)*.

van Berkel, J. et al. (2019) *Materiaalstromen in Nederland. Materiaalmonitor 2014-2016, gereviseerde cijfers*. Den Haag: CBS.

Potting, J. et al. (RIVM) (2018) *Circulaire economie: Wat we willen weten en kunnen meten. Systeem en nulmeting voor monitoring van de circulaire economie in Nederland*. PBL-publicatienummer: 2970, Planbureau voor de Leefomgeving.

Bergsma, G. et al. (2014) *Benchmark Biodiversiteit. De impact op biodiversiteit van Nederlandse sectoren en bedrijven*, Publicatienummer: 14.2A38.29, CE Delft.

Remkes, J. et al. (2019) *Niet alles kan. Eerste advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek. Aanbevelingen voor korte termijn*, Amersfoort: Adviescollege Stikstofproblematiek.

Hendriksen, B. & Tholen, J. (2014) *MVO Sector Risico Analyse. Aandachtspunten voor dialoog*, KPMG Advisory N.V.

Oerlemens, N. et al. (2012) *Living Planet Report 2012. Nederlandse editie – Samenvatting*, Wereld Natuur Fonds.

Internetbronnen

Biologische landbouw. Geraadpleegd op 30-01-2020 van <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksprojecten-LNV/Expertisegebieden/Beleidsondersteunend-onderzoek/Afgeronde-projecten/Biologische-landbouw.htm>

Rijksoverheid stimuleert duurzame energie. Geraadpleegd op 30-01-2020 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-energie/meer-duurzame-energie-in-de-toekomst>

Nederland circulair in 2050. Geraadpleegd op 30-01-2020 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050>

Klimaatbeleid. Geraadpleegd op 30-01-2020 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid>

BIJLAGE A

OVERIGE BRONNEN EN CIJFERS

Bijlage A toont interessante informatie, bronnen en cijfers omtrent de thema's. De cijfers zijn niet meegenomen als indicator. Dit kan zijn omdat ze niet aan de drie eisen voor een indicator, die zijn besproken in de inleiding, voldoen. Het is ook mogelijk dat de cijfers niet zijn meegenomen, omdat ze alleen iets zeggen over een klein onderdeel binnen het thema.

4.1 NIEUWE RIJKDOM

KPMG heeft voor de Rijksoverheid een analyse gemaakt van de risico's per sector; de MVO Sector Risico Analyse²⁶. Er wordt een overzicht getoond van de belangrijkste risico's omtrent milieu, arbeid en mensenrechten in de ketens van Nederlandse sectoren. De IMVO-convenanten zijn onder andere op deze analyse gebaseerd. De studie is eenmalig uitgevoerd in 2014.

De Climate bonds initiative²⁷ maakt een inschatting van de totale waarde van green bonds in Nederland. Zij definiëren green bonds als volgt: "Green bonds were created to fund projects that have positive environmental and/or climate benefits. The majority of the green bonds issued are green "use of proceeds" or asset-linked bonds. Proceeds from these bonds are earmarked for green projects but are backed by the issuer's entire balance sheet." De totale waarde van Green bonds in Nederland is 10,89 miljard euro. Om dit als indicator te gebruiken, kan de 10,89 miljard euro worden uitgedrukt als percentage van de totale hoeveelheid beleggingen door Nederlandse instituties en personen. Dit cijfer is echter niet bekend.

Statline van het CBS toont cijfers over de totale milieukosten en -investeringen van bedrijven²⁸.

OVERIGE BRONNEN

- Het Sustainable Pension Investments Lab (SPIL) toont verschillende publicaties omtrent maatschappelijk verantwoorde beleggingen van pensioenfondsen²⁹.
- Er zijn verschillende rapporten en onderzoeken naar de stand van de Sustainable Development Goals (SDG's) in Nederland. Deze zijn terug te vinden op de website van SDG Nederland³⁰.
- Het CBS toont in het rapport "Duurzame ontwikkelingsdoelen: de stand voor Nederland"³¹ hoever Nederland is met het behalen van de SDG's.
- Het rapport "Op waarde geschat? Duurzaamheidsrisico's en -doelen in de Nederlandse financiële sector" van De Nederlandsche Bank (DNB) kijkt naar de integratie van de SDG's in de financiële sector.

²⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/09/01/mvo-sector-risico-analyse>

²⁷ <https://www.climatebonds.net/market/explaining-green-bonds>

²⁸ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82863NED/table?ts=1574169048114>

²⁹ <https://spilplatform.com/publicaties/>

³⁰ <https://www.sdgnederland.nl/rapporten-documenten/>

4.2 ECHTE PRIJZEN

Het CBS drukt de totale ontvangsten uit milieubelastingen en -heffingen uit als percentage van de totale belastingen³². In 2016 ontving de overheid 23,6 miljard euro aan milieubelastingen en -heffingen. Dit was 8,7 procent van de totale belastinginkomsten en ontvangen sociale premies. In 2009 was dit aandeel nog 10 procent.

In 2016 ontving de overheid 23,6 miljard euro aan milieubelastingen en -heffingen. Dit was 8,7 procent van de totale belastinginkomsten en ontvangen sociale premies. In 2009 was dit aandeel nog 10 procent. Deze gegevens zijn niet geschikt als indicator, omdat het niet mogelijk is een doel vast te stellen voor dit percentage.

Het CBS toont cijfers of de CO₂-prijs in het emissiehandelsysteem³³. De prijs in december 2017 is €7,30 per ton. De ‘correcte’ milieuprijs per kg CO₂ volgens Handboek milieuprijzen van CE Delft is €57.

4.3 TRANSPARANTE KETENS

“The road ahead. The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017”³⁴ is een onderzoek van KPMG dat middels een enquête inzicht geeft in rapportage van een sample van bedrijven over de wereld. KPMG kijkt naar rapportage op het gebied van klimaat-gerelateerde financiële risico's, de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties, mensenrechten en doelstellingen rond reductie van broeikasgassen.

4.4 INCLUSIEF ONDERNEMEN

Het UWV kijkt naar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.³⁵ Het einddoel voor 2026 is dat 125.000 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een nieuw gecreëerde baan hebben. In 2019 is 45 procent van de doelstelling voor 2026 behaald. Omdat het om een relatief kleine groep gaat, zijn de cijfers niet als indicator meegenomen.

³¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatschappij/natuur-en-milieu/groene-groei/groene-beleidsinstrumenten/indicatoren/milieubelastingen>

³² <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatschappij/natuur-en-milieu/groene-groei/groene-beleidsinstrumenten/indicatoren/co2-prijs-emissiehandel>

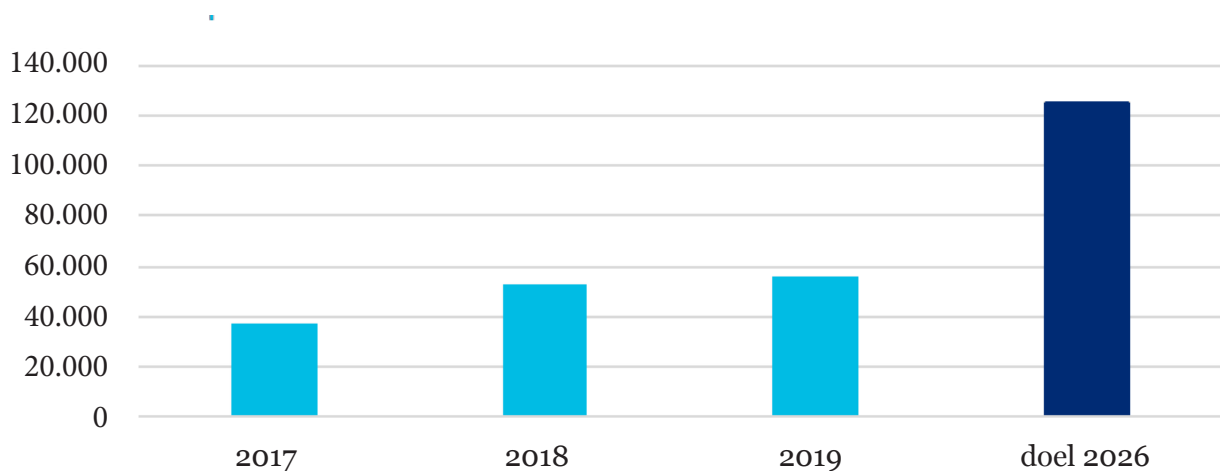
³³ <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>

³⁴ <https://www.opnaarde100000.nl/13436-2/>

³⁵ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83740NED/table?ts=1567781671625>

Figuur 4.1

In 2019 zijn zo'n 56.000 extra banen gecreëerd ten opzichte van 2012; daarmee is 45 procent van het doel behaald.

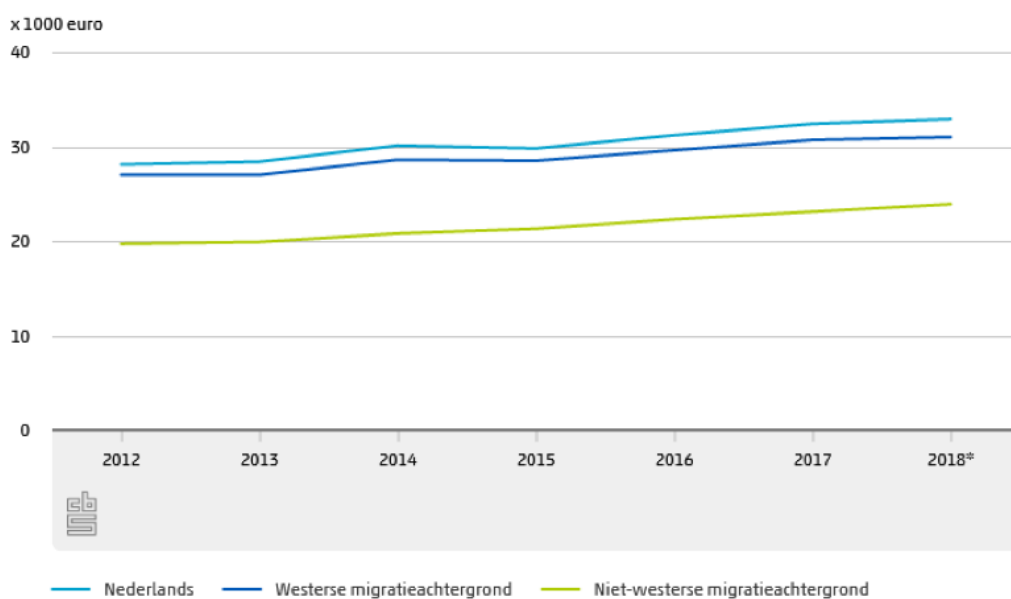
Bron: "Trendrapportage tweede kwartaal 2019" van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV)

Er zijn significante inkomensverschillen tussen mensen met en zonder niet-westerse migratieachtergrond. Het CBS toont het gestandaardiseerd huishoudinkomen van verschillende groepen, zie figuur 4.2.³⁶ Het CPB heeft ook een rapport uitgebracht over de loonkloof tussen Nederlanders met en zonder migratieachtergrond.³⁷ Deze cijfers zijn niet als indicator meegenomen, omdat het moeilijk is om deze cijfers uit te drukken als een percentage ten opzichte van een doel. Het bedrijfsleven kan een rol spelen in het verkleinen van het verschil, maar deze rol is beperkt.

Figuur 4.2

De groep met een niet-westerse migratieachtergrond heeft een relatief laag inkomen

Gestandaardiseerd huishoudinkomen

Bron: Statline van het CBS, pagina "welvaart van personen; kerncijfers"

³⁶ https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/cpb-policy-brief-2019-06-inkomensongelijkheid-naar-migratieachtergrond_o.pdf
³⁷ <http://www.seo.nl/pagina/article/de-overgang-van-het-mbo-naar-de-arbeidsmarkt/>

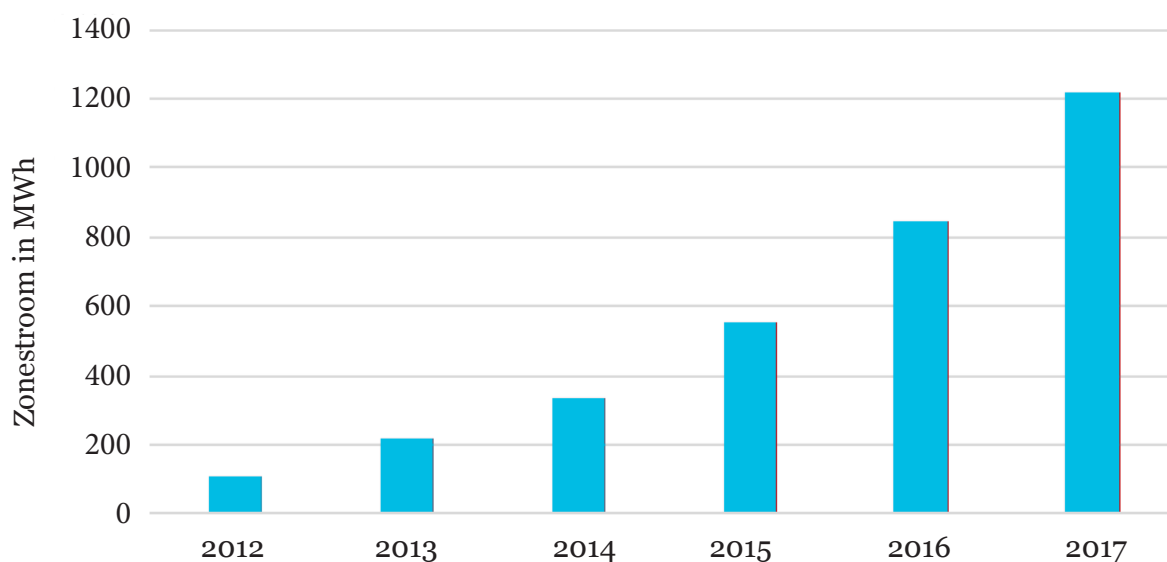
SEO Economisch Onderzoek toont in het rapport “De overgang van het mbo naar de arbeidsmarkt” (2020)³⁸ dat er een jaar na afstuderen grote verschillen in arbeidsmarktparticipatie zijn tussen jongen met en zonder een niet-westerse migratieachtergrond. Hierbij spelen factoren als gezinssituatie en studiekeuze een rol, maar een groot deel van de achterstand van jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond is onverklaard. Discriminatie van werkgevers zou hierin een rol kunnen spelen.

Het CBS heeft ook het loonverschil tussen mannen en vrouwen in het bedrijfsleven berekend³⁹. Wanneer wordt gecorrigeerd voor kenmerken zoals opleidingsniveau, beroepsniveau, arbeidsduur en werkervaring, komt dit uit op 7%.

4.5 GROENE ENERGIE

Het rapport “Zonnestroom naar regio” van het CBS toont de productie van zonnestroom door bedrijven in vermogen. De productie was 105 MWh in 2012 en is in 2017 met meer dan een factor 10 vermenigvuldigd tot 1221 MWh; zie figuur 4.3.

*Figuur 4.3
De productie van zonnestroom door bedrijven neemt toe*

Bron: Rapport “Zonnestroom naar regio” van het CBS

4.6 BIODIVERSITEIT

Het PBL toont de biodiversiteitsvoetafdruk van Nederlandse consumptie, zie figuur 4.4⁴⁰. Ruim 80% van de impact ligt in het buitenland. Het biodiversiteitsverlies is uitgedrukt aan de hand van de indicator Mean Species Abundance (MSA), die aangeeft in hoeverre de van nature aanwezige soorten nog aanwezig zijn (Alkemade et al., 2009). Het totale biodiversiteitsverlies wordt uitgedrukt door het MSA verlies te vermenigvuldigen met de benodigde oppervlakte voor Nederlandse consumptie. De effecten van broeikasgasemissies op het biodiversiteitsverlies zijn in deze trend niet opgenomen. Het laatste jaar waarvoor cijfers beschikbaar zijn waarmee biodiversiteitseffecten kunnen worden berekend is 2010 (Wilting et al. 2015).

³⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/47/loonverschil-tussen-mannen-en-vrouwen-iets-kleiner>

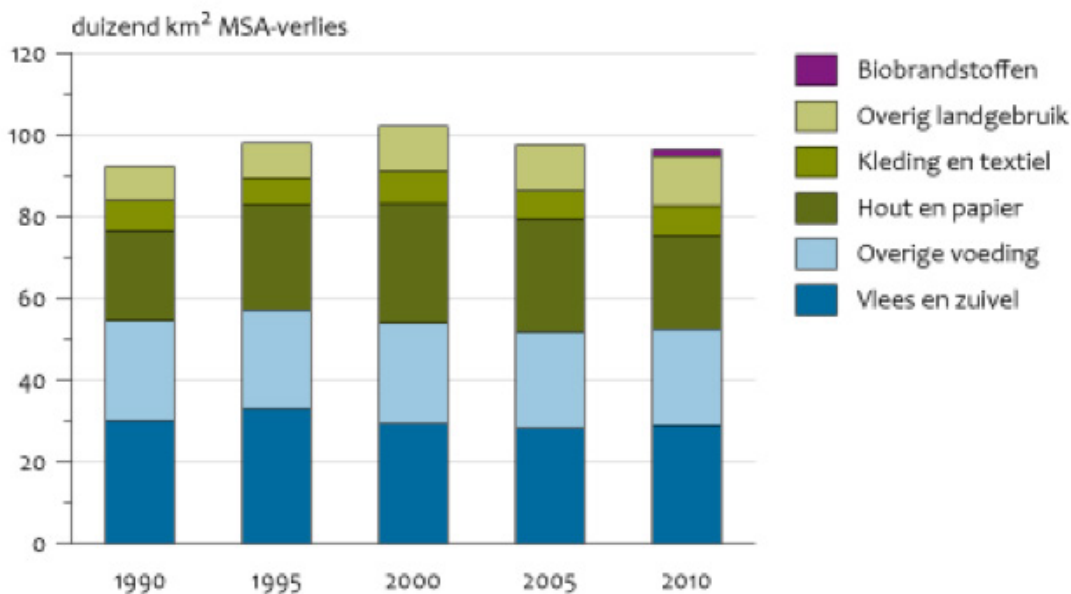
³⁹ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl1464-ruimtegebruik-en-biodiversiteitseffecten-van-de-nederlandse-consumptie-per-productgroep>

⁴⁰ <https://www.clo.nl/onderwerpen>

Figuur 4.4

De impact van Nederlandse consumptie op biodiversiteit is in 2010 5% lager dan in 1990

Mondiaal biodiversiteitsverlies door Nederlandse consumptie

Bron: Webpagina “Nederlandse biodiversiteitsvoetafdruk, 1990 – 2010” op de website van het Compendium voor de Leefomgeving (CLO)

OVERIGE INTERESSANTE BRONNEN

- Het Compendium voor de Leefomgeving (CLO) toont verschillende indicatoren over de stand van milieu, natuur en ruimte in Nederland⁴¹.
- Het paper “Quantifying biodiversity footprints of Dutch economic sectors: A global supply-chain analysis” van Wilting & Oorschot (2017) kwantificeert de impact van Nederlandse sectoren op internationale biodiversiteit.
- “Convention on Biological Diversity” is een rapportage van Wageningen Universiteit rond de toestand van de natuur en biodiversiteit in Nederland. Hierin staan onder andere cijfers over het landgebruik in Nederland.
- Verschillende bronnen monitoren het aantal diersoorten in Nederland. Zie bijvoorbeeld de Rode Lijst voor vogels⁴², bijen⁴³ en vlinders⁴⁴.
- Pré Consultants en CREM hebben een methodologie ontwikkeld om de voetafdruk van bankeninvesteringen met betrekking tot biodiversiteit te meten⁴⁵.
- Het PBL toont een aantal bronnen over de Nederlandse voetafdruk met betrekking tot biodiversiteit in het buitenland⁴⁶.
- De emissieregistratie houdt de Nederlandse emissies naar lucht, water en bodem bij⁴⁷.

⁴¹ <https://www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/nieuwe-rode-lijst-44-van-onze-broedvogels-in-de-problemen>

⁴² <https://www.bestuivers.nl/rodelijst>

⁴³ <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/nieuwe-rode-lijst-dagvlinders-vastgesteld>

⁴⁴ <https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-op-weg-naar-een-robuuste-monitoring-van-de-circulaire-economie-3808.pdf>

⁴⁵ <https://www.ce.nl/publicaties/1998/economische-hoogwaardigheid-recycling>

⁴⁶ <https://nvl-lease.nl/leasemarkt-in-nederland/>

⁴⁷ <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksprojecten-LNV/Expertisegebieden/kennisonline/Monitor-voedselverspilling-3.htm>

4.7 CIRCULAIRE ECONOMIE

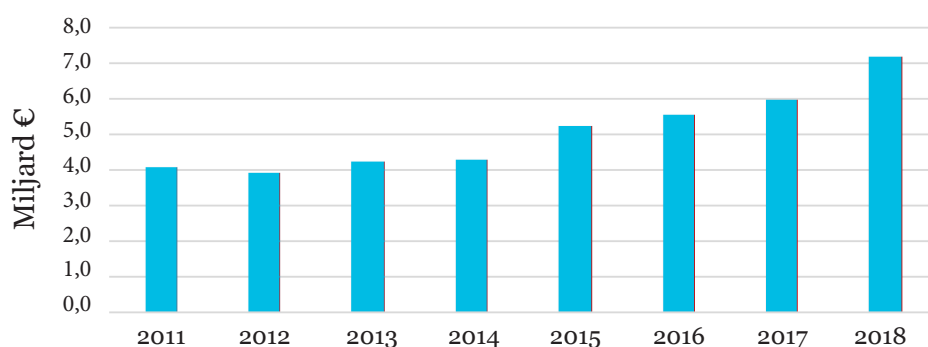
Het kabinet heeft als doelstelling een “halvering van het gebruik van de hoeveelheid primair materiaal in 2030”. De leidende indicator voor het meten van het grondstoffen gebruik is de Domestic Material Consumption (DMC) (PBL, 2019)⁴⁸. Deze indicator richt zich op de consumptie van primaire materialen in Nederland. Omdat dit onderzoek naar het grondstoffengebruik van het bedrijfsleven kijkt, moet breder gekeken worden dan alleen de consumptie. Grote delen van de grondstoffen die door Nederlandse bedrijven worden verwerkt, zijn namelijk bestemd voor export. Daarom wordt gekeken naar het grondstoffengebruik in de gehele productieketen, dus ook voor productie bestemd voor export. Wederexport wordt niet meegenomen. Het zo berekende grondstoffengebruik wordt ook wel Raw Material Input (RMI) genoemd.

Hierover zijn cijfers bekend voor de jaren 2010, 2014 en 2016. In 2030 moet een reductie van 50% van het materiaalgebruik ten opzichte van 2014 zijn bereikt. Dit is een reductie van 293,5 miljard kilogram. In 2016 is het materiaalgebruik toegenomen met 9,2 procent ten opzichte van 2014.

Bij recycling is waardebehoud van grondstoffen van belang. Door hoogwaardiger te recyclen, kan het grondstoffenverbruik verder worden verminderd. Ook zorgt hoger waardebehoud voor een beter verdienmodel van recycling. Het PBL toont een waardegebaseerde recyclingindex³⁶. Deze deelt opbrengst per kilo product van een recyclelaat door de kosten per kilo. Kosten bestaan uit de inkoopwaarde van het materiaal plus de verwerkingskosten. Er is naar verschillende recyclelaten gekeken. De waarde van de index was gemiddeld 0,63 in 2010 en 0,65 in 2014. CE Delft toont in het rapport “Economische hoogwaardigheid recycling”⁴⁹ voor verschillende materialen de marktwaarderatio van recyclelaat versus maagdelijke grondstoffen en berekent de rentabiliteitsratio van de materialen. Deze laatste geeft aan in hoeverre recycling van grondstof economisch rendabel is.

Daarnaast kan de circulaire economie worden gestimuleerd door nieuwe businessmodellen waarbij de producent eigenaar blijft van het product. Dit zorgt ervoor dat de producent belang heeft bij het maken van een product dat lang meegaat. Figuur 4.5 toont de totale waarde van leasecontracten in Nederland. De volgende categorieën zijn meegenomen: machines, computers/ICT, copiers, transport, personenauto's en overige (onbekend).

*Figuur 4.5
De totale waarde van leasecontracten in Nederland neemt toe⁵⁰*

Bron: Trendrapport “Cijfers Nederlandse equipment leasemarkt in Q3-2019” van de Nederlandse Vereniging van Leasemaatschappijen

Gezien de grote impact van voedsel op (internationale) biodiversiteit, kan verschil worden gemaakt door voedselverspilling tegen te gaan. Wageningen Universiteit onderzoekt sinds 2009 de voedselverspilling in Nederland in een jaarlijkse monitor⁵¹. In 2017 ligt de vermijdbare voedselverspilling in Nederland tussen de 1028 en 1491 kiloton.

⁴⁸ <https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-op-weg-naar-een-robuste-monitoring-van-de-circulaire-economie-3808.pdf>

⁴⁹ <https://www.ce.nl/publicaties/1998/economische-hoogwaardigheid-recycling>

⁵⁰ <https://nvl-lease.nl/leasemarkt-in-nederland/>

⁵¹ <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksprojecten-LNV/Expertisegebieden/kennisonline/Monitor-voedselverspilling-3.htm>

NEEM JE AANDEEL IN DE NIEUWE ECONOMIE

